

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
N. JÄÄSKINEN
fremsat den 29. marts 2012¹

Sag C-509/10

**Josef Geistbeckog
Thomas Geistbeck
mod**

Saatgut-Treuhandverwaltungs GmbH

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Bundesgerichtshof (Tyskland))

»Intellektuel og industriel ejendomsret — forordning (EF) nr. 2100/94 — EF-sortsbeskyttelse — pligt til at betale indehaveren af en sådan beskyttelse en rimelig godtgørelse og til at erstatte den skade, han har lidt — kriterier for fastsættelsen af den rimelige godtgørelse — krænkelse — forordning (EF) nr. 1768/95 — landbrugsundtagelsen — udgifter til kontrol og overvågning«

I – Indledning

1. Denne anmodning om en præjudiciel afgørelse, der er indgivet af Bundesgerichtshof (Tyskland), vedrører navnlig fortolkningen af artikel 14 og 94 i forordning (EF) nr. 2100/94² (herefter »grundforordningen«) om EF-sortsbeskyttelse og af forordning (EF) nr. 1768/95³ (herefter »gennemførelsesforordningen«) om gennemførelsesbestemmelser vedrørende landbrugsundtagelsen i grundforordningens artikel 14, stk. 3.

2. Den tvist, som den forelæggende ret skal behandle, er mellem Josef og Thomas Geistbeck (herefter »Geistbeck«) og Saatgut-Treuhandverwaltungs GmbH (herefter »STV«), som varetager rettighederne for indehaverne af de beskyttede sorter Kuras, Quarta, Solara, Marabel og Secura. Tvisten vedrører i det væsentlige forholdet mellem undtagelsen i grundforordningens artikel 14 – også kaldet »landbrugsundtagelsen« – og beregningen af den rimelige godtgørelse i den i grundforordningens artikel 94, stk. 1, omhandlede forstand til indehaveren af den beskyttede sort i tilfælde af krænkelse.

3. Denne præjudicielle forelæggelse opfordrer nærmere bestemt Domstolen til at behandle spørgsmålet om den metode, der skal anvendes til at beregne denne rimelige godtgørelse, som landbrugeren skal betale indehaveren af en sort i en situation, hvor den landbruger, som i overensstemmelse med landbrugsundtagelsen har tilladelse til at dyrke det produkt, der stammer fra eget udbytte, har undladt at anmelde en del af denne nye afgrøde i strid med sådanne landbrugeres forpligtelser i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, som giver denne undtagelse virkning.

1 – Originalsprog: fransk.

2 – Rådets forordning af 27.7.1994 (EFT L 227, s. 1).

3 – Kommissionens forordning af 24.7.1995 (EFT L 173, s. 14), som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 2605/98 af 3.12.1998 (EFT L 328, s. 6).

4. De præjudicielle spørgsmål nødvendiggør således en afvejning mellem modstridende interesser. Således som generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomer har bemærket, er der tale om at finde en ligevægt mellem dels behovet for at øge afkastet af landbrugsvirksomheden og at garantere landbrugsproduktionen, som er den fælles landbrugspolitik hovedformål, dels behovet for at garantere forædlerne, som er aktive inden for industri-, forsknings- og udviklingspolitikken, og som tilstræber at opnå en passende lovgivningsramme, som fremmer deres virksomhed i Den Europæiske Union, mens de med den pågældende forordning forfulgte formål overholdes⁴.

5. Denne sag giver dermed Domstolen mulighed for at udfylde sin praksis efter Schulin-dommen⁵, navnlig at præcisere Domstolens syn på den rimelige godtgørelse i tilfælde af anvendelse af en sort, der udgør en krænkelse, og at udtale sig om den ligevægt, der skal findes mellem de interesser, der ligger bag regelsættet på området for EF-sortbeskyttelse.

II – De relevante retsfor skrifter

A – Grundforordningen

6. Det fremgår af femte betragtning til grundforordningen⁶, at alle planteforædlere for at tilskynde til frembringelse og udvikling af nye sorter bør have en bedre beskyttelse end i den nuværende situation.

7. Ifølge 17. betragtning til denne forordning skal udøvelsen af de til EF-sortbeskyttelsen knyttede rettigheder være undergivet begrænsninger fastlagt i bestemmelser, der vedtages i almenhedens interesse.

8. I denne henseende præciserer 18. betragtning til forordningen, at den i 17. betragtning omhandlede almene interesse omfatter sikring af landbrugsproduktionen, og med dette formål skal landbrugere derfor have tilladelse til på visse betingelser at anvende høstudbytte til formering.

9. Ifølge grundforordningens artikel 11, stk. 1, tilkommer retten til EF-sortsbeskyttelse »forædleren«, dvs. »den person, der har frembragt eller fundet og udviklet sorten, eller dennes successor«.

10. Grundforordningens artikel 13, der har overskriften »Rettigheder knyttet til EF-sortsbeskyttelsen samt forbudte handlinger«, bestemmer:

»1. EF-sortsbeskyttelsen bevirker, at indehaveren eller indehaverne af EF-sortsbeskyttelsen, i det følgende benævnt »indehaveren«, har ret til at foretage de i stk. 2 nævnte handlinger med hensyn til den pågældende sort.

2. Uden at dette indskrænker anvendelsen af artikel 15 og 16, kræver følgende handlinger tilladelse fra indehaveren, hvis der benyttes sortsbestanddele eller udbytte af den beskyttede sort, i det følgende under ét benævnt »materiale«:

a) produktion eller reproduktion (formering)

[...]

4 — Jf. i denne retning punkt 22 og 23 i generaladvokat Ruiz-Jarabo Colomers forslag til afgørelse i den sag, som gav anledning til dom af 8.6.2006, forenede sager C-7/05 - C-9/05, Deppe m.fl., Sml. I, s. 5045.

5 — Dom af 10.4.2003, sag C-305/00, Sml. I, s. 3525. Jf. ligeledes dom af 11.3.2004, sag C-182/01, Jäger, Sml. I, s. 2263, og af 14.10.2004, sag C-336/02, Brangewitz, Sml. I, s. 9801, dommen i sagen Deppe m.fl., og dom af 20.10.2011, sag C-140/10, Greenstar-Kanzi Europe, Sml. I, s. 10075.

6 — Internationalt er sortbeskyttelsen genstand for en konvention under Verdensorganisationen for Intellektuel Ejendomsret, nemlig den internationale konvention om beskyttelse af plantenyheder. Det Europæiske Fællesskab tilsluttede sig denne konvention i 2005 (Rådets afgørelse 2005/523/EF af 30.5.2005 om godkendelse af Det Europæiske Fællesskabs tiltrædelse af den internationale konvention om beskyttelse af plantenyheder, som revideret i Genève den 19.3.1991 (EUT L 192, s. 63)). Regelsættet i EU er stærkt inspireret af bestemmelserne i denne konvention.

Indehaveren kan knytte betingelser eller begrænsninger til sin tilladelse.«

11. Landbrugsundtagelsen findes i grundforordningens artikel 14, der har følgende ordlyd:

»1. Uanset artikel 13, stk. 2, og med det formål at opretholde landbrugsproduktionen, er det tilladt landbrugere med henblik på formering på marken på deres egne bedrifter at anvende udbytte, som de har tilvejebragt ved på deres egne bedrifter at plante formeringsmateriale af en sort, bortset fra hybrider og syntetiske sorter, der er omfattet af EF-sortsbeskyttelse.

[...]

3. [...] [D]e nærmere regler for håndhævelsen af undtagelsen i stk. 1 og for beskyttelsen af planteforædlernes og landbrugernes legitime interesser [fastsættes] i gennemførelsesbestemmelser i medfør af artikel 114 på grundlag af følgende kriterier:

[...]

— Små landbrugere skal ikke betale vederlag til indehaveren [...]

[...]

— Andre landbrugere skal betale indehaveren et rimeligt vederlag, som skal være betydeligt lavere end det beløb, der opkræves for en licens til produktion af formeringsmateriale af samme sort i samme område [...]

— Det påhviler alene indehaverne at kontrollere, at bestemmelserne i denne artikel eller bestemmelser, der er vedtaget i medfør heraf, overholdes [...]

— Indehaveren skal efter anmodning have relevante oplysninger fra landbrugere og leverandører af forarbejdningstjenesteydelser [...]

12. Grundforordningens artikel 94, der har overskriften »Krænkelser«, bestemmer:

»1. Hvis en person:

a) med hensyn til en sort, for hvilken der er meddelt EF-sortsbeskyttelse, foretager en af de i artikel 13, stk. 2, omhandlede handlinger uden at være berettiget hertil,

[...]

kan indehaveren kræve, at krænkelsen bringes til ophør, eller at der betales en rimelig godtgørelse, eller begge dele.

2. Hvis den pågældende har handlet forsætligt eller uagtsomt, er han desuden forpligtet til at erstatte indehaveren eventuel yderligere opstået skade som følge af krænkelsen. Ved simpel uagtsomhed kan dette krav nedsættes i forhold til graden af den simple uagtsomhed, men dog ikke så meget, at det bliver mindre end den fordel, den krænkende part har haft som følge af krænkelsen.«

B – *Gennemførelsesforordningen*

13. Ifølge gennemførelsesforordningens artikel 3, stk. 2, kan de rettigheder og forpligtelser, der følger af bestemmelserne i grundforordningens artikel 14, »påberåbes af enkelte indehavere, af flere indehavere i forening eller af en sammenslutning af indehavere, der på EF-plan, nationalt, regionalt eller lokalt plan er etableret i Fællesskabet«.

14. Gennemførelsesforordningens artikel 5, der har overskriften »Vederlagets størrelse«, bestemmer:

»1. Størrelsen af det rimelige vederlag, der i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, skal betales til indehaveren, kan fastsættes i en kontrakt mellem indehaveren og den pågældende landbruger.

2. Hvis en sådan kontrakt ikke er indgået eller ikke finder anvendelse, skal vederlaget være betydeligt lavere end det beløb, der opkræves for en licens til produktion af formeringsmateriale af den laveste kategori, der officielt kan certificeres, af samme sort i samme område.

[...]

5. Hvis der, når det gælder stk. 2, ikke foreligger en aftale som nævnt i stk. 4, udgør vederlaget i henhold til stk. 2 50% af det beløb, der opkræves for produktion af formeringsmateriale på licens.

[...]«

15. Forordningens artikel 8, der har overskriften »Oplysninger fra landbrugeren«, bestemmer:

»1. De relevante oplysninger, som landbrugeren i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, sjette led, skal meddele indehaveren, kan nærmere fastlægges i en kontrakt mellem indehaveren og den pågældende landbruger.

2. Hvis en sådan kontrakt ikke er blevet indgået eller ikke finder anvendelse, skal landbrugeren, uden at kravene om oplysninger i andre EF-bestemmelser eller i medlemsstaternes lovgivninger derved indskrænkes, efter anmodning fra indehaveren afgive en erklæring med de relevante oplysninger til indehaveren. Følgende forhold anses for at være relevante:

[...]

- b) oplysning om, hvorvidt landbrugeren har anvendt det høstede produkt af en eller flere af indehaverens sorter til udsåning på bedriftens marker
- c) hvis landbrugeren har foretaget en sådan anvendelse, den mængde af det høstede produkt af den eller de pågældende sorter, som landbrugeren har anvendt i overensstemmelse med grundforordningens artikel 14, stk. 1

[...]«

16. Forordningens artikel 14, der regulerer indehaverens kontrol med overholdelsen af bestemmelserne i grundforordningens artikel 14, bestemmer i stk. 1:

»[...] skal landbrugeren efter anmodning fra indehaveren:

- a) tilvejebringe dokumentation til støtte for sine erklæringer med oplysninger i henhold til artikel 8 ved forelæggelsen af tilrådighedværende relevante dokumenter såsom fakturaer, anvendte etiketter eller anden passende dokumentation [...]

[...]«

17. Gennemførelsesforordningens artikel 16, stk. 1, bestemmer:

»Kontrollen foretages af indehaveren. Han kan frit indgå aftaler med henblik på at sikre sig bistand fra landbrugernes, forarbejdningsvirksomhedernes og kooperativernes organisationer og fra andre kredse inden for landbruget.«

18. Gennemførelsesforordningens artikel 17, der har overskriften »Krænkelser«, bestemmer:

»Indehaveren kan påberåbe sig de af EF-sortsbeskyttelsen omfattede rettigheder over for en person, der overtræder de betingelser eller begrænsninger, der er knyttet til den i grundforordningens artikel 14 omhandlede undtagelse som fastlagt i nærværende forordning.«

III – Tvisten i hovedsagen, de præjudicielle spørgsmål og retsforhandlingerne for Domstolen

19. Mellem 2001 og 2004 dyrkede Geistbeck i medfør af undtagelsen i grundforordningens artikel 14 og efter at have givet STV meddelelse sorterne Kuras, Quarta, Solara og Marabel, der er beskyttet i medfør af EU-retten, og sorten Secura, der er beskyttet i henhold til tysk ret.

20. STV fastslog ikke desto mindre under en kontrol, at de faktisk dyrkede mængder oversteg – nogle gange med mere end tre gange det anmeldte – de anmeldte mængder. På grundlag af det beløb, som ville være blevet opkrævet i tilfælde af meddelelse af en licens til produktion af formeringsmateriale på almindelige vilkår, beregnede STV et erstatningskrav i medfør af mængdeforskellene på 4 576,15 EUR. Geistbeck betalte imidlertid kun halvdelen af dette beløb. Dette beløb svarede til det vederlag, der i overensstemmelse med grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, skulle betales i tilfælde af lovlig dyrkning i forbindelse med landbrugsundtagelsen.

21. STV anlagde derfor sag mod Geistbeck for dyrkning, der ikke fuldt ud var anmeldt, af beskyttede sorter og nedlagde påstand om betaling af restbeløbet på 2 288 EUR og godtgørelse af udgifter forud for retssagen på 141,05 EUR. STV fik medhold i førsteinstansen og i appelsagen. Geistbeck har iværksat »revisionsappel« til prøvelse af denne sidstnævnte afgørelse ved Bundesgerichtshof.

22. I denne sammenhæng har den forelæggende ret navnlig spurgt om beregningen af den rimelige godtgørelse, der i medfør af grundforordningens artikel 94, stk. 1, skal betales til indehaveren af de i henhold til forordningen beskyttede rettigheder. Retten er i denne henseende af den opfattelse, idet den har støttet sig til Schulin-dommen, at den landbruger, der ikke behørigt har opfyldt sin oplysningspligt i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, sjette led, over for indehaveren af sortbeskyttelsen, ikke kan støtte ret på forordningens artikel 14, stk. 1, og udsætter sig for en krænkelssag i medfør af forordningens artikel 94 og betaling af en rimelig godtgørelse.

23. Retten har dog givet udtryk for tvivl hvad angår beregningsmetoden af en sådan godtgørelse. For det første er det ifølge retten muligt at anvende det gennemsnitlige beløb, der modtages for produktion på licens af formeringsmateriale af beskyttede sorter af den pågældende plantearart i samme område, som udgangspunkt for beregningen (herefter »gebyret for produktion på licens«). For det andet kan denne godtgørelse beregnes på grundlag af det skyldige gebyr i tilfælde af lovlig dyrkning i overensstemmelse med grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, sammenholdt med gennemførelsesforordningens artikel 5, stk. 5 (herefter »gebyret for lovlig dyrkning«).

24. I henhold til den første hypotese skal landbrugeren betale gebyret for produktion på licens på samme vilkår og til samme takst som en tredjemand. I henhold til den anden hypotese kan han støtte ret på den særlige takst, der er forbeholdt landbrugeren, dvs. gebyret for lovlig dyrkning, der svarer til 50% af det skyldige beløb for produktion på licens af formeringsmateriale, medmindre denne godtgørelse er genstand for en kontrakt mellem den berørte indehaver og landbruger.

25. Under disse omstændigheder har Bundesgerichtshof ved afgørelse af 30. september 2010, der er registreret på Domstolens Justitskontor den 26. oktober 2010, besluttet at udsætte sagen og stille Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal den rimelige godtgørelse, som en landbruger skal betale indehaveren af en EF-sortsbeskyttelse i henhold til [grund]forordningens artikel 94, stk. 1, for udnyttelse af en beskyttet sort til produktion af formeringsmateriale, og som ikke har opfyldt de forpligtelser, der er fastsat i [grund]forordningens artikel 14, stk. 3, og [gennemførelses]forordningens artikel 8, beregnes på grundlag af det gennemsnitlige beløb, der opkræves for produktion på lic ens af en tilsvarende mængde formeringsmateriale af beskyttede sorter af den pågældende planteart i samme område, eller skal det i stedet beregnes på grundlag af det (lavere) beløb, der skal betales for lovlig produktion i henhold til [grund]forordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, og [gennemførelses]forordningens artikel 5?
- 2) Såfremt der alene skal betales vederlag for lovlig dyrkning: Kan indehaveren af sortsbeskyttelsen i den anførte situation, hvor en enkelt, culpøs overtrædelse har fundet sted, beregne et samlet beløb for den skade, der skal erstattes i henhold til [grund]forordningens artikel 94, stk. 2, på grundlag af gebyret for meddelelse af en licens til produktion af formeringsmateriale?
- 3) Kan der, eller skal der endog ved fastsættelse af den rimelige godtgørelse, der skal betales i henhold til [grund]forordningens artikel 94, stk. 1, eller den yderligere erstatning, der skal betales i henhold til [grund]forordningens artikel 94, stk. 2, tages hensyn til en særlig kontrolindsats, som udføres af en organisation, der varetager et stort antal rettighedshaveres rettigheder, således at der tilkendes et vederlag på det dobbelte af den sædvanligt aftalte godtgørelse eller af det vederlag, der skal betales i henhold til [grund]forordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led?»

26. Parterne i hovedsagen, den hellenske og den spanske regering samt Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg. Parterne i hovedsagen, den hellenske regering og Kommissionen deltog i retsmødet den 18. januar 2012.

IV – Analyse

A – Indledende bemærkninger

27. Jeg vil med henblik på at besvare de af den forelæggende ret stillede præjudicielle spørgsmål fremsætte nogle indledende bemærkninger, dels om kvaliteten af det formeringsmateriale, der er anvendt i denne sag, hvilket spørgsmål er rejst af Geistbeck, dels om landbrugsundtagelsens omfang.

28. Dernæst vil jeg behandle spørgsmålet om den rette metode til beregning af den rimelige godtgørelse til indehaveren af EF-sortbeskyttelsen i den i grundforordningens artikel 94, stk. 1, omhandlede forstand. Endelig vil jeg undersøge spørgsmålet, om det ved beregningen af denne godtgørelse eller den erstatning, der skyldes i henhold til forordningens artikel 94, stk. 2, er muligt at tage hensyn til udgiften til den kontrolindsats, som et organ som det i hovedsagen omhandlede anvender⁷.

⁷ — Jeg præciserer, at der skal tages udgangspunkt i den hypotese, hvorefter indehaverne generelt i gebyret for produktion på licens medtager omkostninger til almindelig kontrol og overvågning forbundet med sikringen af deres rettigheder.

1. Det beskyttede formeringsmateriales kvalitet

29. Ifølge Geistbeck var det pågældende formeringsmateriale ikke af en sådan kvalitet som omhandlet i grundforordningens artikel 13, stk. 2, og var dermed ikke længere egnet til de kommercielle transaktioner, der er en del af tildelingen af en licens. Geistbeck er ligeledes af den opfattelse, at den dårligere kvalitet af udbyttet af sorten ikke berettiger, at indehaveren af sortbeskyttelsen kræver betaling af en ubeskåret licensafgift.

30. Jeg bemærker, at anvendelsen af det beskyttede materiale ud fra et synspunkt vedrørende intellektuel ejendomsret ikke påvirker beskyttelsen af identiteten af det materiale, der er genstanden for den beskyttede rettighed, såsom sorterne i hovedsagen. En intellektuel ejendomsret forsvinder nemlig ikke på grund af brug heraf.

31. For at landbrugerens aktivitet herudover kan være omfattet af landbrugsundtagelsen i grundforordningens artikel 14, skal udbyttet være i overensstemmelse med kendetegnene for den beskyttede planteart⁸. Landbrugeren dyrker og formerer således planter, der opfylder de nødvendige kendetegn for den pågældende planteart.

2. Landbrugsundtagelsens omfang

32. Det skal først understreges, at i medfør af grundforordningens artikel 13, stk. 2, litra a), kræves i princippet indehaverens tilladelse til formering af udbytte af en beskyttet sort.

33. Grundforordningens artikel 14, stk. 1, fastsætter imidlertid en undtagelse til dette princip. Denne undtagelse har til formål at sikre landbrugsproduktionen. I medfør af denne artikel er det tilladt landbrugere med henblik på formering på marken på deres egne bedrifter at anvende udbytte, som de har tilvejebragt ved på deres egne bedrifter at plante formeringsmateriale af en sort, forudsat at kriterierne i samme artikels stk. 3, overholdes.

34. Denne undtagelse finder dog ikke anvendelse, hvis landbrugeren ikke overholder forpligtelserne i grundforordningens artikel 14, stk. 3, der er præciseret i gennemførelsesforordningen.

35. I Schulin-dommen har Domstolen allerede kort behandlet omfanget af landbrugerens ret til at påberåbe sig denne undtagelse. Ifølge Domstolen kan en landbruger, som ikke betaler et rimeligt vederlag til indehaveren ved brug af høstudbytte fra udsåning af formeringsmateriale af en beskyttet sort, ikke påberåbe sig grundforordningens artikel 14, stk. 1, og skal følgelig anses for udøver af en af de handlinger, der er omhandlet i forordningens artikel 13, stk. 2, uden at være berettiget hertil. Det følger af forordningens artikel 94, at indehaveren af denne landbruger kan kræve, at krænkelser bringes til ophør, eller at der betales en rimelig godtgørelse eller begge dele. Hvis det drejer sig om en forsætlig eller uagtsom handling, skal landbrugeren desuden erstatte indehaverens tab⁹.

36. Efter min opfattelse må det samme nødvendigvis gælde, når en landbruger ikke behørigt opfylder sin oplysningspligt i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, sjette led, eftersom betalingen af et rimeligt vederlag, som omhandlet i Schulin-dommen, ligesom afgivelse af oplysninger findes i den artikel, som opregner de kriterier, der gør det muligt at give virkning til undtagelsen i forordningens artikel 14, stk. 1.

8 — Jf. hvad angår kendetegnene for plantearter, der dyrkes i forbindelse med europæisk landbrug, punkt 1-4 i generaladvokat Kokotts forslag til afgørelse i sag C-59/11, Association Kokopelli, der verserer for Domstolen.

9 — Schulin-dommen, præmis 71.

37. Således som Kommissionen har gjort gældende i sit indlæg, kan undtagelsesbestemmelsen i grundforordningens artikel 14, stk. 1, ikke længere finde anvendelse, når en landbruger ikke opfylder sin oplysningspligt over for indehaveren i overensstemmelse med forordningens artikel 14, stk. 3, sjette led, sammenholdt med gennemførelsesforordningens artikel 8, og heller ikke betaler indehaveren det rimelige vederlag for denne del af produktionen.

38. Hvis betingelserne for lovlig dyrkning i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, ikke overholdes, kan undtagelsesbestemmelsen i samme forordnings artikel 14, stk. 1, nemlig heller ikke finde anvendelse. Hvis betingelserne i artikel 14, stk. 3, ikke overholdes ved dyrkningen, udgør denne dyrkning derfor en krænkelse af de rettigheder, som indehaveren er tildelt i grundforordningens artikel 13, stk. 2.

B – Beregningen af den rimelige godtgørelse i henhold til grundforordningens artikel 94, stk. 1

39. Det fremgår af forelæggelseskendelsen, at STV på grund af krænkelsen af sortbeskyttelsen har ret til at kræve betaling af en rimelig godtgørelse i medfør af grundforordningens artikel 94, stk. 1. Herudover har den forelæggende ret anført, at Geistbecks tilsidesættelse af deres oplysningspligt er culpøs, således at STV ligeledes kan kræve erstatning for den forvoldte skade i henhold til samme forordnings artikel 94, stk. 2.

40. Jeg bemærker med det samme, at der ved undersøgelsen af grundforordningens artikel 94 skal tages udgangspunkt i den hypotese, at det formål, der ligger bag denne artikel, er en samlet godtgørelse, der bygger på princippet *restitutio in integrum*¹⁰. Den godtgørelse, der skal betales ved krænkelse af rettighederne til sortsbeskyttelse, har med andre ord til formål at stille indehaveren af disse rettigheder i samme situation, som hvis der ikke havde været en krænkelse. Anvendelsen af dette princip er imidlertid ikke uden vanskeligheder i denne sag på grund af det forhold, at situationen kan genoprettes enten ved henvisning til den lovlige dyrkning eller under hensyntagen til det beløb, der modtages for produktion af formeringsmateriale på licens.

1. De ved grundforordningens artikel 14 og 94 indførte ordninger

41. For så vidt angår beregningen af den rimelige godtgørelse i henhold til grundforordningens artikel 94, stk. 1, har den forelæggende ret præsenteret to metoder, der kan anvendes ved beregningen af denne godtgørelse, nemlig den metode, der bygger på gebyret for produktion på licens, eller den, der bygger på gebyret for lovlig dyrkning.

42. Jeg anfører, at ordlyden af grundforordningens artikel 94 ikke indeholder nogen angivelse af muligheden for at tage hensyn til gebyret for lovlig dyrkning i den i forordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, omhandlede forstand ved beregningen af det rimelige vederlag i denne bestemmelses forstand.

10 — Jf. i denne retning E. Bonadio, »Remedies and sanctions for the infringement of intellectual property rights under EC law«, *European Intellectual Property Review*, 2008, nr. 8, udg. 30, s. 324.

43. Jeg bemærker ligeledes, at visse sprogversioner (navnlig den spanske, danske, tyske, engelske, italienske og finske version) anvender forskellige ord i grundforordningens artikel 94, stk. 1¹¹, og artikel 14, stk. 3, fjerde led¹², mens andre sprogversioner, såsom den franske, gentager det samme udtryk i de to bestemmelser, nemlig »rémunération équitable«. Da der imidlertid ikke kan udledes nogen konklusioner af denne sproglige forskel, skal disse bestemmelser undersøges i deres respektive sammenhæng, navnlig under hensyntagen til de formål, der styrer dem.

44. Jeg erindrer for det første om, at det rimelige vederlag i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, er del af en undtagelsesbestemmelse. I denne sammenhæng har Domstolen allerede i Schulin-dommen erklæret, at i overensstemmelse med 17. og 18. betragtning til grundforordningen udgør bestemmelserne i forordningens artikel 14, som blev vedtaget i almenhedens interesse til sikring af landbrugsproduktionen, en undtagelse fra den regel, hvorefter indehaverens tilladelse kræves til formering af udbytte af den beskyttede sort¹³.

45. I Brangewitz-dommen fastslog Domstolen ligeledes, at landbrugerens ret til uden indehaverens forudgående tilladelse at udså høstudbytte ved udsåning af formeringsmateriale af en sort, som er omfattet af landbrugsundtagelsen, indebærer, at de har en pligt til på indehaverens anmodning at meddele alle relevante oplysninger og, med undtagelse af små landbrugere, at betale denne et rimeligt vederlag¹⁴.

46. Ifølge Domstolen fastlægger grundforordningens artikel 14 dermed en ligevægt mellem dels interesserne hos indehavere af en sortbeskyttelse, dels landbrugernes interesser. Landbrugsundtagelsen, nemlig dyrkning uden forudgående tilladelse, sammenholdt med oplysningspligten og pligten til at betale et rimeligt vederlag, gør det således muligt at sikre landbrugernes og indehavernes gensidige legitime interesser i deres direkte kontakt med hinanden¹⁵.

47. Det er dermed væsentligt at fortolke begrebet »rimeligt vederlag« i grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, indskrænkende og i dets særlige sammenhæng som en integreret del af undtagelsesordningen i denne artikel.

48. Dernæst skal den rimelige godtgørelse, som grundforordningens artikel 94, stk. 1, henviser til, ligesom det vederlag, der er henvist til i forordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, fortolkes under hensyntagen til forordningens sammenhæng og det formål, den forfølger.

49. Generelt, således som det fremgår af femte betragtning til grundforordningen, har den til generelt formål at forbedre beskyttelsen af alle sorter¹⁶. Henset til formålet om beskyttelse af indehavere af de sorter, der er omfattet af grundforordningen, er det min opfattelse, at forordningens artikel 94, stk. 1, gør det muligt for indehaveren at sørge for, at hans interesser beskyttes i forhold til alle personer, som uden forudgående tilladelse gennemfører en af de handlinger, der er opregnet i grundforordningens artikel 13, stk. 2¹⁷.

11 — Ordlyden i disse versioner er henholdsvis følgende: »indemnización razonable«, »rimeligt vederlag«, »angemessenen Vergütung«, »reasonable compensation«, »equa compensazione« og »kohtuullinen korvaus«.

12 — Disse versioner henviser henholdsvis til følgende ord: »remuneración justa«, »rimelig godtgørelse«, »angemessene Entschädigung«, »equitable remuneration«, »equa remunerazione« og »kohtuullinen palkkio«.

13 — Schulin-dommen, præmis 47.

14 — Brangewitz-dommen, præmis 43.

15 — Jf. i denne retning, Brangewitz-dommen, præmis 43, og analogt, dom af 6.2.2003, sag C-245/00, SENA, Sml. I, s. 1251, præmis 36.

16 — Jf. ligeledes i denne henseende punkt 40 i generaladvokat Ruiz Jarabo Colomers forslag til afgørelse i den sag, der gav anledning til Jäger-dommen. Han bemærkede i denne sammenhæng, at grundforordningen ikke havde til formål at regulere en sektor med landbrugsproduktion, men at indføre en EF-sortbeskyttelsesordning.

17 — Jeg bemærker ligeledes, at denne ordning udgør en særskilt og adskilt erstatningsordning, som skal sikre grundforordningens effektive virkning.

2. Den beregningsmetode, der bygger på gebyret for produktion på licens

50. Med henblik på at garantere beskyttelsen af indehavere af beskyttede sorter og at genoprette situationen før krænkelsen af deres rettigheder er det nødvendigt at beregne den rimelige godtgørelse i den i grundforordningens artikel 94, stk. 1, omhandlede forstand på grundlag af gebyret for produktion på licens.

51. Denne bestemmelse finder ligeledes anvendelse, når den person, der har begået en krænkelse, hverken har handlet forsætligt eller udvist uagtsomhed¹⁸. Den tilsigter at sikre, at indehaveren modtager en rimelig godtgørelse, som efter min opfattelse ikke kan være mindre end den godtgørelse, som indehaveren havde kunnet kræve på grundlag af produktion af formeringsmateriale på licens i medfør af grundforordningens artikel 13.

52. Det er, idet jeg støtter mig til forordningens artikel 14's karakter af en undtagelse, min opfattelse, at en landbruger, der ikke overholder betingelserne i grundforordningens artikel 14, stk. 3, der tjener som grundlag for anvendelsen af undtagelsen i samme artikels stk. 1, skal anses for en hvilken som helst tredjemand, der skal erhverve den beskyttede sort på markedet mod betaling af gebyret for produktion på licens. En landbruger, der ikke overholder sine forpligtelser i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, kan følgelig heller ikke gøre undtagelsen i denne bestemmelse gældende.

53. Denne konklusion kan i øvrigt bekræftes ved en læsning af gennemførelsesforordningens artikel 17, stk. 1, hvorefter indehaveren kan påberåbe sig de af EF-sortsbeskyttelsen omfattede rettigheder over for en person, der overtræder de betingelser eller begrænsninger, der er knyttet til den i grundforordningens artikel 14 omhandlede undtagelse.

54. Herudover forekommer det mig nyttigt at bemærke, at hvis der anvendes en anden fremgangsmåde, ansføres landbrugerne ikke til at overholde oplysningspligten over for indehaveren, eftersom den manglende overholdelse af de forpligtelser, som giver denne undtagelse virkning, reelt ikke har nogen forebyggende økonomisk følge.

55. Ud fra dette synspunkt, således som det fremgår af forelæggelseskendelsen, vil en øvre grænse for indehaverens vederlagsret til et beløb, der svarer til gebyret for lovlig dyrkning, have den virkning, at de landbrugere, som ikke overholder forpligtelserne i grundforordningens artikel 14, stk. 3, får en uberettiget fordel.

56. I en sådan ordning, hvis generelle formål er at garantere sorter en høj grad af beskyttelse, vil det være i strid med formålet, at en landbruger, uafhængigt af om han overholder sin oplysningspligt eller ikke, kun systematisk forpligtes til at betale gebyret for lovlig dyrkning, hvis niveau opretholdes i medfør af den gældende forordning, til et niveau, der er betragteligt lavere end det for gebyret for produktion på licens.

57. Jeg tilføjer i denne henseende, at selv om pligten til at betale en rimelig godtgørelse i den i grundforordningens artikel 94, stk. 1, omhandlede forstand, der beregnes på grundlag af gebyret for produktion på licens, fører til en højere godtgørelse end den for lovlig dyrkning i medfør af grundforordningens artikel 14, er der dog ikke tale om såkaldt »erstatning«, der udgør en straf (punitive damages), som også omfatter et sanktionselement¹⁹. Der er imidlertid tale om en metode, som gør det muligt at pålægge produktionsomkostningerne til formeringsmateriale på licens ved en dyrkning, der udgør en krænkelse, og dette har derfor en forebyggende virkning.

18 — Jf. hvad angår den objektive karakter af den rimelige godtgørelse i grundforordningens artikel 94, stk. 1, dommen i sagen Greenstar-Kanzi Europe, præmis 48.

19 — Jf. ligeledes 26. betragtning til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29.4.2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder (EUT L 157, s. 45), der ikke finder anvendelse i denne sag.

58. Det er derfor konkluderende min opfattelse, at der med henblik på at fastsætte beløbet for den rimelige godtgørelse i grundforordningens artikel 94, stk. 1, i en situation som den i hovedsagen omhandlede skal tages udgangspunkt i gebyret for produktion på licens. Enhver anden fortolkning er nemlig ikke i stand til at garantere forordningens formål eller dens nyttige virkning.

59. For det tilfælde, at Domstolen ikke måtte dele mit synspunkt om behovet for at anvende gebyret for produktion på licens som grundlag for beregningen af den rimelige godtgørelse i grundforordningens artikel 94, stk. 1, vil jeg ligeledes fremsætte nogle bemærkninger om den anden beregningsmetode, der bygger på gebyret for lovlig dyrkning, som den forelæggende ret har overvejet.

3. Den alternative beregningsmåde, som den forelæggende ret har overvejet

60. Jeg anfører først, at hvis den rimelige godtgørelse, som en landbruger skal betale indehaveren i tilfælde af krænkelse i medfør af grundforordningens artikel 94, stk. 1, blev beregnet på grundlag af gebyret for lovlig dyrkning, ville vederlaget være meget mindre end det beløb, som tredjemand skal betale for produktion af formeringsmateriale på licens.

61. Jeg bemærker, at det fremgår af forelæggelseskendelsen, at Geistbecks handlinger er culpøse, således at STV ligeledes kan kræve erstatning for den forvoldte skade i overensstemmelse med grundforordningens artikel 94, stk. 2²⁰.

62. I en sådan sammenhæng og med henblik på at sikre opfyldelsen af grundforordningens generelle formål samt for at undgå, at den ulovlige formering kan have den følge, at lovovertrædere får uberettiget vinding i forhold til tredjemænd, som producerer formeringsmateriale på licens, forekommer det mig nødvendigt at fastsætte beløbet for den skade, der skal afhjælpes i henhold til grundforordningens artikel 94, stk. 2, under henvisning til gebyret for produktion på licens. I så fald svarer den skade, som indehaveren har lidt, og som er omhandlet i grundforordningens artikel 94, stk. 2, til forskellen mellem gebyret og det rimelige vederlag i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led²¹.

63. Jeg præciserer, at gebyret for lovlig dyrkning kun dækker 50% af gebyret for produktion på licens²². Den skade, som indehaveren har lidt i den i grundforordningens artikel 94, stk. 2, omhandlede forstand, svarer dermed i et sådant tilfælde, og uden at indehaveren skal føre bevis herfor, til forskellen mellem gebyret for lovlig dyrkning og gebyret for produktion på licens.

64. Hvad herudover angår omkostningerne til kontrol og overvågning, som den forelæggende ret har omtalt, tilføjer jeg, at en hensyntagen til gebyret for lovlig dyrkning som grundlag for beregningen af den rimelige godtgørelse i henhold til grundforordningens artikel 94, stk. 1, ligeledes har den følge, at disse omkostninger, som sædvanligvis er medtaget i gebyret for produktion på licens, ikke er fuldstændigt dækket af vederlaget i henhold til grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led.

20 — Hvad angår de mulige beregningsmetoder for den skade, som indehaveren har lidt, og de problemer, de rejser, jf. G. Würtenberger m.fl., *European Plant Variety Protection*, Oxford University Press, Oxford, 2009, s. 177 og 178.

21 — Jeg tilføjer, at gennemførelsesforordningens artikel 18, stk. 2, bestemmer, at i tilfælde af landbrugerens gentagne, forsætlige misligholdelser af forpligtelsen i grundforordningens artikel 14, stk. 3, fjerde led, udgør erstatningen til indehaveren mindst et engangsbeløb svarende til det firedobbelte af det gennemsnitlige beløb, der opkræves for produktion på licens, uden at dette dog udelukker erstatning for en eventuel større skade. Gennemførelsesforordningens bestemmelser kan dog ikke pålægge landbrugerne en større forpligtelse end den, der følger af grundforordningen. Jf. hvad angår fortolkningen af gennemførelsesforordningens artikel 8, stk. 2, Schulin-dommen, præmis 60.

22 — I overensstemmelse med gennemførelsesforordningens artikel 5, stk. 1, kan denne godtgørelse også være genstand for en kontrakt mellem indehaveren og landbrugerne.

65. Det følger heraf, at hvis denne beregningsmetode blev anset for hensigtsmæssig, ville indehaveren af en beskyttet sort være i stand til at beregne erstatningen for den skade, der skal afhjælpes i henhold til grundforordningens artikel 94, stk. 2, som gebyret for produktion på licens, hvori ligeledes er medtaget omkostningerne til ordinær kontrol og overvågning, som indehaveren har iværksat. En sådan fortolkning fører til det samme resultat ud fra indehaverens økonomiske synspunkt som den principalt foreslåede fortolkning.

4. Hensyntagen til udgifterne til en særlig kontrolindsats

66. Den forelæggende ret har ligeledes spurgt, hvorvidt en særlig kontrolindsats, som et organ, der varetager rettighederne for et stort antal indehavere af beskyttelsesrettigheder, har iværksat for at fastslå eventuelle krænkelse af sorter i den i grundforordningens artikel 94, stk. 2, omhandlede forstand, kan være genstand for en erstatning, og om udgifterne hertil kan beregnes som et standardbeløb, der udgør det dobbelte af den aftalte godtgørelse.

67. Hvad først angår dette spørgsmåls art har Kommissionen anført, at det ikke er af betydning for løsningen af tvisten i hovedsagen. Jeg medgiver bestemt, at det fremgår af forelæggelseskendelsen, at STV ikke har anmodet om betaling af et sådant standardbeløb, og at retsforhandlingerne i hovedsagen kun vedrører meget små udgifter, der er afholdt før tvisten, nemlig 141,05 EUR, som åbenbart ikke skyldes STV's forvaltning af kontroller. Det er imidlertid min opfattelse, at dette spørgsmål ikke er hypotetisk på grund af det forhold, at det er snævert forbundet med anvendelsen af grundforordningens artikel 94, stk. 1 og 2²³.

68. Hvad angår realiteten skal det understreges, at bestemmelserne i gennemførelsesforordningens artikel 3, stk. 2, giver indehaverne mulighed for at organisere sig på en måde, der er egnet til at gøre deres rettigheder i henhold til grundforordningens artikel 14 gældende. De kan nemlig handle enkeltvis eller i forening, eller de kan endog stifte en sammenslutning med dette formål²⁴.

69. Det fremgår af Jäger-dommen, at STV er et selskab, der har til formål at varetage de økonomiske interesser for deltagerne, som direkte eller indirekte avler eller forhandler såsæd, eller som deltager i avl eller forhandling af såsæd. Dette selskab foretager bl.a. national og international overvågning af sortsbeskyttelsesrettigheder og gennemfører kontrolundersøgelser hos opformerings- og salgsvirksomheder med hensyn til selskabsdeltagernes eller tredjemands sortsbeskyttelsesrettigheder. Disse funktioner omfatter endvidere opkrævning af licensgebyrer for sortsbeskyttelsesrettigheder og endelig gennemførelse af generelle foranstaltninger, der sigter til fremme af produktionen samt sikring af forsyning af forbrugeren med fejlfri såsæd af høj kvalitet og afsætningen heraf²⁵.

70. Således som den hellenske regering har bemærket i sit indlæg, betyder det forhold, at de rettigheder, der følger af grundforordningens artikel 14, kan udøves i forening, på ingen måde, at omkostningerne til en sådan kollektiv aktion skal være for landbrugerens regning, selv om han tilsidesætter bestemmelserne i forordningen. Derimod skal indehaveren i overensstemmelse med grundforordningens artikel 14, stk. 3, femte led, sammenholdt med gennemførelsesforordningens artikel 16, hvorefter kontrollen foretages af indehaveren, medtage disse omkostninger i gebyret for produktion på licens.

23 — Jeg bemærker i forbifarten, at dette spørgsmål, således som det fremgår af forelæggelseskendelsen, er inspireret af praksis fra Bundesgerichtshof vedrørende krænkelse af repræsentationsrettigheder. Bundesgerichtshof har på dette område i længere tid tildelt det forvaltningsselskab, der forfølger denne form for krænkelse, en forhøjelse kaldet »krænkelsestillæg«, som udgør det dobbelte af det sædvanlige licensgebyr.

24 — Jf. i denne retning Jäger-dommen, præmis 51.

25 — Jf. Jäger-dommen, præmis 17.

71. Henset til den rolle, som et organ som det i hovedsagen omhandlede sikrer, og som er snævert forbundet med den kontrol og de kontrolbesøg, som har til formål at sikre de pågældende sortrettigheder, kan der ikke tages særskilt hensyn til et sådant organs udgifter til en særlig kontrolindsats i forbindelse med beregningen af den rimelige godtgørelse, der skyldes i medfør af grundforordningens artikel 94, stk. 1, eller en skyldig skadeserstatning i henhold til forordningens artikel 94, stk. 2.

72. Efter min opfattelse er det kun muligt at tage hensyn til udgifterne til en sådan indsats, for så vidt som der er tale om supplerende omkostninger, der går forud for eller vedrører tvisten, og som er forbundet med undersøgelsen af en bestemt krænkelssag, hvor der kan kræves tilbagebetaling i medfør af og under forbehold af betingelserne i grundforordningens artikel 94, stk. 2²⁶. Der skal under alle omstændigheder være en årsagsforbindelse mellem sådanne omkostninger og den pågældende krænkelssag.

73. Endelig anfører jeg, at når den rimelige godtgørelse i henhold til grundforordningens artikel 94, stk. 1, skal beregnes, således som jeg foreslår, under henvisning til gebyret for produktion på licens, kan indehaveren ikke kræve betaling af en godtgørelse som betaling for omkostningerne til sædvanlig kontrol og overvågning, der er forbundet med den i grundforordningens artikel 14, stk. 3, femte led, og gennemførelsesforordningens artikel 16 omhandlede kontrol²⁷.

74. Denne konklusion finder anvendelse, eftersom omkostningerne til sædvanlig kontrol og overvågning, selv omkostninger af en betydelig størrelse, således som det fremgår af dette forslag til afgørelse, skal anses for medtaget i de beløb, der modtages for produktion på licens, og dermed omfattet af gebyret for produktion på licens, eftersom indehaveren foretager kontrollen i medfør af grundforordningens artikel 14, stk. 3, femte led, og gennemførelsesforordningens artikel 16. Beregningen af den rimelige godtgørelse under henvisning til gebyret for produktion på licens gør det nemlig muligt at afhjælpe krænkelssens følger og stiller således indehaveren i samme situation som før krænkelssens.

V – Forslag til afgørelse

75. På baggrund af alle ovenstående betragtninger foreslår jeg Domstolen dels at udtale, at der ikke er grundlag for at besvare det andet præjudicielle spørgsmål, dels at besvare Bundesgerichtshofs første og tredje præjudicielle spørgsmål således:

»Den rimelige godtgørelse, som en landbruger i medfør af artikel 94, stk. 1, i Rådets forordning (EF) nr. 2100/94 af 27. juli 1994 om EF-sortsbeskyttelse skal betale indehaveren af en EF-sortsbeskyttelse for at have anvendt formeringsmateriale fra en beskyttet sort, der er opnået ved dyrkning uden opfyldelse af forpligtelserne i artikel 14, stk. 3, i forordning nr. 2100/94 og artikel 8 i Kommissionens forordning (EF) nr. 1768/95 af 24. juli 1995 om gennemførelsesbestemmelser vedrørende landbrugsundtagelsen i artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning (EF) nr. 2100/94, som ændret ved Kommissionens forordning (EF) nr. 2605/98 af 3. december 1998, skal beregnes på grundlag af det gennemsnitlige beløb, der modtages for produktionen på licens af formeringsmateriale fra den pågældende beskyttede sort i den samme region. Henset dels til, at beregningen af den rimelige godtgørelse på ovennævnte grundlag gør det muligt at stille indehaveren i samme situation som før krænkelssens og at afhjælpe følgerne af krænkelssens af hans rettigheder, dels til at indehaveren skal anses for at have medtaget omkostningerne til kontrol og overvågning i licensbeløbet, kan indehaveren kun

26 — Denne konklusion forekommer mig ligeledes at være i overensstemmelse med principperne i 26. betragtning til og artikel 13 i direktiv 2004/48.

27 — Bortset fra disse omkostninger kan indehaveren imidlertid i medfør af grundforordningens artikel 94, stk. 2, kræve en godtgørelse for den skade, han har lidt.

kræve betaling af disse omkostninger, for så vidt som der er tale om supplerende omkostninger, der går forud for eller vedrører tvisten, og som er forbundet med undersøgelsen af en bestemt krænkelssag, hvor der kan kræves tilbagebetaling i medfør af og under forbehold af betingelserne i artikel 94, stk. 2, i forordning nr. 2100/94.«